

**G'AFUR G'ULOMNING "MENING O'G'RIGINA BOLAM" HIKOYASI
HAMDA HIKOYANING HOZIRGI ZAMON BILAN HUQUQIY
BOG'LIQLIGI.**

*Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va qiyosiy huquqshunoslik
fakulteti 2-kurs talabasi*

Naimova Ozoda Qudrat qizi.

Annotatsiya: "Mening o'g'rigina bolam" hikoyasida insoniylik, poklik tuyg'ularining mavjudligi. Asarni hozirgi zamon huquqi bilan bog'liq tomonlari.

Kalit so'zlar: o'g'ri, qozon, tumov, urush, tovuq.

O'zbek xalqining zabardast vakillaridan biri- G'afur G'ulom ijodiga nazar solar ekanmiz, adib turli yo'nlislarda ijod qilganliga guvoh bo'lamiz. Adibning she'rlari, hikoya, qissa hamda boshqa ijodiy mahsulini chuqur o'rganish lozim deb o'ylayman. Sababi G'afur G'ulomning asarlarida insoniylik, poklik, halollik, mehr-muhabbat kabi yaxshi xislatlar juda ko'p. Adibning bu kabi ijodiy merosiga misol qilib, urushning dahshatli, falokatli yillarida yozilgan asarlardan biri "Mening o'g'rigina bolam" hikoyasi misol bo'la oladi. G'afur G'ulomning "Mening o'g'rigina bolam" hikoyasi 1965- yilda e'lon qilingan lirik-dramatik hikoya hisoblanadi. Asarda bo'lib o'tgan voqea haqiqatga asoslangan, real voqelik hisoblanadi. "Mening o'g'rigina bolam" hikoyasi jahon hikoyachiligi darajasidagi yetuk, mukammal asardir. Bu asarda G'afur G'ulom ijodining yuragi bo'lmish insonparvarlik ruhi baland jaranglaydi. «Mening o'g'rigina bolam» hikoyasida o'zi guvoh bo'lgan oddiy voqea asosida, ya'ni urush davridagi tuzum, shafqatsiz jamiyatni va shunday sharoitda ham o'zining insoniyligiga, mehr-oqibatiga zarracha putur yetkazmagan insonni ko'rsatadi. G'afur G'ulomning ota-onasi o'lib, uchta singlisi bilan katta onasi – «qora buvisi» qo'lida qolgan paytidagi uylariga o'g'ri kelishi voqeasini aytib beradi. Birinchi jahon urushi payti, «zamon chappasiga ketgan» vaqt, barcha kosiblar singan, ish yo'q hamma och-yalang'och.

Oddiy kosib, ishsiz yigit ikki bolasi, xotini, onasini boqa olmay, o'g'irlik qilishga majbur bo'ladi. Kechasi «Qora buvi» ning tomiga chiqqanida qo'qqisdan aksirib yuboradi. Yetimlar taqdirini o'ylab, mijja qoqmay yotgan «qora buvi», «O'g'rigina bolam, axir kasbing nozik, tumov-pumovingni yozib chiqsang bo'lmaydimi!», - deydi. «Qora buvi»ning mehribonona, samimiy munosabati o'g'rining ham xasrat qopini ochib yuboradi. U tomda, kampir pastda dardlashadilar, urushning yomon oqibatlari, urush qanchalar odamlarni qiynagani, ularni boshiga juda katta falokatlar olib kelganligi, xalqning qashshoq hamda qiyinchilik bilan kechirayotgan hayoti, shaharning ota-onasiz yetimlarga to'lib ketgani, xullas, osmon uzoq yer qattiqligi to'g'risida suhbat quradilar. Asarda "Ellikboshimiz Rahmonxo'jaga xo'rozni olib borib bergan edim, ishni bosdi- bosdi qilib yubordi. Rahmonxo'ja men bilan tuzuk, yaxshi odam. Bultur uni-buni sotib, sakson uch so'm pul jamg'arib: "Topganimiz shu, ellikboshi ota", -deb pora bergan edim, rabochiyga ketishdan olib qoldi". Bu holatda bilishimiz mumkinki, o'g'rining so'zidan o'sha ellikboshilarning poraxo'rliigi ham, boylar-u amaldorlarning, tuzumning shafqatsizligi ham oshkor bo'ladi. Yozuvchi ayni paytda, shu kambag'allarda insoniylik, odamiylik, mehr-shafqat tuyg'usi saqlanib qolganini ta'kidlaydi: «qora buvi» o'g'rini uyida bor bo'lgan ikkitagina zog'ora non bilan choy ichishga taklif qiladi, u esa «Meni tanib qolasiz, juda ham yuzimni sidirib tashlaganim yo'q andisham bor, uyalaman», - deydi. «Qora buvi» uyda yarim pudlik qozon bor, hozir bunda ovqat pishirishga masalliq ham yetmaydi, «qutlug' uydan quruq ketasanmi, bolam. Shuni obketaqol. Sotib kuningga yaratarsan, o'g'rigina bolam», deydi. O'g'ri ko'nmaydi, kelajakda yaxshi kunlar kelishiga umid bildiradi. Ko'rinadiki, hikoyada ona – farzandlik munosabatiga xos samimiy, chin insoniy muhit yaratilgan. Shuning uchun ham, u kitobxonni rom qiladi, ishontiradi. G'afur G'ulomning "Mening o'g'rigina bolam" hikoyasidan bilishimiz mumkinki, asar qanchalik badiiy mahorat bilan yozilganligini. Asardagi mehribon buvining insoniylik tuyg'ulari yoki o'g'rining "o'g'ri bo'lsa-da, andisha" qilishi, urush davridagi insonlarning pok, insoniylik tuyg'ularini ko'rish insonni larzaga soladi. Asarning badiiy jihatdan uyg'unligi, insonni larzaga solish jihati ham, undagi insoniylik hamda mehr- oqibat

tuyg'ularinig borligi hisoblanadi. Ushbu hikoyani o'qib, urush davridagi qiyinchilik-qashoqlik, urushning qanday oqbatlarga olib kelishi, bir nechta bolalarning tirik yetim qolishi, ularni ota-ona mehridan mosuvo qilgan urush haqida yozgan she'rimni ham maqolaga joylashtirmoqchiman :

“Insonlarga iltimosim”

Tushunmasman, insonni aslo

Nima uchun nega talashgan.

Ayting axir bu urush bizga

Nega kerak, nima berolgan.

Aziz, muqaddasdir har inson joni,

Shodlik, quvonchda o'tsin har oni.

Nohaq to'kilmsin hech inson qoni.

Olamni tutmasin ohu-fig'oni.

Tinchlik ila uyimiz obod

Xalqlarimiz, ellarimiz shod.

Butun olam yashnar umrbod.

Urush noming bo'lsin bizga yot.

Iltimosim sizdan odamlar

Ozor bermang bir-biringizga

Bu dunyoda inson g'animat

Mehr bering bir-biringizga.

G'afur G'ulomning “Mening o'g'rigina bolam” hikoyasini hozirgi zamon huquqiy holat bilan talqin qiladigan bo'lsak, asarda ikki turdagi “jinoyat” ko'rsatib o'tilgan. Bularning birinchisi o'g'rilik. Ikkinchisi esa poraxo'rlik. Agar hikoayadagi jinoyatlarga hozirgi zamon qonunchiligi bilan javob beradigan bo'lsak, o'g'rining jazosi qanday bo'lardi. Yoki ellikboshi bo'lgan Rahmonxo'jaga qanday jazo berilardi. Bu haqida qisqacha to'xtalib o'tmoqchiman. Jinoyat kodeksining 169-moddasida o'g'rilik uchun qanday jazo berilishi haqida aytib o'tilgan.

O'g'rilik, ya'ni o'zganing mol-mulkini yashirin ravishda talon-toroj qilish —

bazaviy hisoblash miqdorining ellik baravarigacha miqdorda jarima yoki uch yuz oltmish soatgacha majburiy jamoat ishlari yoki ikki yilgacha axloq tuzatish ishlari yoki bir yildan uch yilgacha ozodlikni cheklash yoxud uch yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi.

Endi korrupsiya bilan bog'liq bo'lgan jinoyatlarga to'xtaladigan bo'lsak, Jinoyat kodeksining 210-moddasida ushbu holatning javobini ko'rish mumkin.

210-modda. Pora olish .

Mansabdor shaxs manfaatini ko'zlab amalga oshirishi kerak bo'lgan yoki qilishi mumkin bo'lgan muayyan harakatni bajarish yoki bajarmaslik evaziga pora olish, ya'ni davlat organi, davlat ishtirokidagi tashkilot yoki fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organi. shaxsan yoki vositachi orqali pora bergan shaxs bu qonunga zid ekanligini bila turib, moddiy boylik olgan yoki mulkiy manfaatdor bo'lsa, -

asosiy hisob-kitobning ellik baravaridan yuz baravarigacha miqdorda jarima yoki ikki yildan besh yilgacha ozodlikni cheklash yoki muayyan huquqlardan mahrum qilib, besh yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi. Albatta G'afur G'ulomning "Mening o'g'rigina bolam" hikyasida bunday turdagi katta jinoyatlar sodir etilmagan. Lekin agar ushbu jinoyatlarni hozirgi zamon huquqi bilan talqin qiladigan bo'lsak, shu turdagi jazo bilan jazolanardi. G'afur G'ulomning "Mening o'g'rigina bolam" hikoyasini ham huquqiy jihatdan , ham insoniylik jihatdan talqin qilib ko'rdik. Asardagi eng asosiy narsa, urush davrida , qahatchilik davrida ham insonlarning bir – biriga bo'lgan mehr-muhabbati, ularning insoniylik tuyg'ulari asarning yanada jozibali bo'lishiga o'z hissasini qo'shgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'afur G'ulom . Tanlangan asarlar. Nazm va nasr.- T.:G'afur G'ulom nomidagi nashriyot –matbaa ijodiy uyi, 2012- y. 352-bet.
2. G'afur G'ulomning badiiy mahorati: Ilmiy maqolalar to'plami/Nashr.tayyorl. N.Bozorova, T. Matyoqubova . – Toshkent : Toshkent davlat yuridik universiteti , 2021.-240b.
3. G'afur G'ulom xotiralarda : to'plam/ Nashrga tayyorlovchlar : N.Ramazonov, L.Ilhomjonov. O'zR Adliya vazirligi , TDYU.-Toshkent: Toshkent davlat yuridik universiteti, 2021.-208b
4. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi.